

KARÁCSONYI MELLÉKLET

(A Mikulás és a Karácsony története – Magyar Karácsony)

28. rész

Mottó:

„Amelyik nemzet a múltját nem ismeri, az a jelenét sem érti, s a jövőjét meg nem teremtheti!”

Öt perc történelem fiataloknak és minden érdeklődőnek

Magyar sors – magyar történelem

Európának szüksége van Magyarországra... amely soha nem hagyta magát legyőzni

Magyar Karácsony

2. rész

Száz év karácsonyi üzenete

A fent megfogalmazott mottó a magyar emberek egy részének, úgy tetszik, hogy nem érintette meg a lelkét, tudatát. Kevés volt számukra a tanulság, hogy amelyik nemzet nem ismeri a múltját, azzal mindent meg lehet csinálni. Reménykedjünk, hogy mi, magyarok tanultunk a múltunkból. Van ehhez muníció bőven. Elég, ha Trianont említjük. Ám most csak maradjunk a karácsony ünnepénél.

Esterházy János (1901-1957) a magyar történelem egyik rendíthetetlen 20. századi mártírja mondta egy alkalommal, amikor ezért már börtön, hosszabb

távon a halál járt. *A mi keresztünk nem a horogkereszt, hanem Krisztus keresztje. Azt pedig, tovább gondolva a fenti bölcs és bátor kijelentést, hozzátehetjük, hogy a mi csillagunk a betlehemi csillag és nem a vörös csillag.*

Hitler birodalmában ilyen volt a karácsonyfa. Magyarországon ezt sem akkor, sem később, soha nem követték. Negyven év kommunizmusa már sok magyar pártkatonát arra ösztönzött, hogy Jézus Krisztus születése napján vörös csillagot tegyenek a fenyőfa csúcsára. Az utóbbi három évtizedben hazánkban ez csak a provokáció szintjén történhetett meg, mi ragaszkodunk továbbra is a betlehemi csillaghoz

Vigyázzunk! Németország az elmúlt bő száz év alatt két alkalommal is belerángatott minket a világégésbe. Először 1914-ben, aminek Trianon lett a vége. Másodszer 1941-ben, amiért a lélekrontó kommunista évtizedeket kaptuk. A 2020-as években újra kísérleteznek velünk, hogy adjuk fel magyarságunkat, keresztény kultúránkat, a családhoz való kötődésünket. Azt tartja a mondás, hogy: *Három a magyar igazság!* Ne legyen most ez igaz, harmadszor ne kövessük a rossz német példát.

Magyar karácsonyi ünnepekör

Az ünnepekör első része az *advent*, a várakozás időszaka. A várakozás, Jézus Krisztus megszületése, az eljövétel az első gyertya meggyújtásától Karácsony napjáig tart. A magyar családoknál az advent még ma is két népszerű szokással egészül ki, az *adventi koszorú*, illetve az *adventi naptár* készítésével. Ez utóbbi inkább a gyerekeknek, a gyerekekhez szól.

Az adventi koszorú csak a 19-20. század fordulóján terjedt el, akkor vált ismertté, amit egy evangélikus lelkész készített először. Eredetileg fenyőágakból készült, rajta négy gyertyával. Ma már sokféle koszorú, mindenféle színű gyertya

használatos, ám hagyományosan a három lila (a bűnbánat színei) és egy rózsaszín (az öröm színe) fejezi ki az adventi fények üzenetét.

A két lila gyertyát az első két vasárnapon, a rózsaszínt a harmadik, az öröm napján, míg a harmadik lilát az utolsó vasárnapon gyújtjuk meg. A négy égő gyertya a teljes fényt jelenti, ami a Megváltó, Jézus Krisztus megszületését szimbolizálja

Az adventi naptár készítése német területről származik, ami Magyarországon a 20. század elejétől terjedt el. Ez eredetileg egy kis doboz, melynek 24 megszámozott zárt ablaka van, Az első ablakot december 1-jén nyithatjuk ki, s ettől kezdve minden nap egy újabbat. Az abban rejlő, addig ismeretlen ajándék örömet nyújt a gyerekeknek, mint ahogy az utolsó, december 24-én feltároló ablak a legnagyobb örömet, a kis Jézuska megszületését jelenti.

Adventi naptár egy változatos formája, a karácsonyfa alakban elhelyezett 24 kis csomag. Egv eredeti. doboz formáiu adventi naptár

A magyar karácsonyi ünnepekör *Advent kezdetétől Vízkereszt napjáig* tart. Advent kezdete 2021-ben november 28-ára, arra a vasárnapi napra esett, amikor meggyújtottuk az első gyertyát. A karácsonyi ünnepekör András napjával kezdődik, ami a disznóvágások ideje, az ünnepek vigasságát, étkezési szokásait határozza meg. Karácsony minden népnél a szeretet ünnepe. Az évszázadok során kialakultak a színes hagyományok, melyek a Kárpát-medencében tájegységenként változnak, továbbá a keresztény, keresztyén vallásban is felfedezhetők eltérések. A lényeg azonban nem változhat, hogy Karácsonykor mindegyik egyház Jézus Krisztus születését, földi megtestesülését ünnepli. A katolikusok számára a Karácsony fénypontja december 24-én éjfélkor következik be, az éjféli szentmisén. Megszületik Jézus Krisztus, a Megváltó. A reformátusok 24-én istentiszteleten vesznek részt, majd december 25-én úrvacsorát vesznek. Sok magyar számára az egyik legszebb, ide vonatkozó irodalmi alkotás Ady Endre *Karácsony* című verse, melynek két ismert sora így szól:

„Az én kedves kis falumba, a Messiás, boldogságot szokott hozni./ A templomba, hosszú sorba, indulnak el ifjak, vének;/ az én kedves kis falumban hálát adnak, a magasság Istenének.”

Ady szülőháza Érmindszente (forrás: ikarosz.hu) Ady Endre fényképe 1908-ból (Székely Aladár felvétele)

A magyar nyelvben a karácsony szónak több magyarozata is van. Az 1970-es években kitalált és erőltetett bolgár *kracsun* (lép, átlép, lépő) szó a szocializmus terméke. Már csak azért sem szláv eredetű a mi karácsony kifejezésünk, mert egyik környező szláv nép sem használja. A katolikus egyház a latin *creatio* (teremtés) szóból eredezteti, ami megjelenik az újlatin nyelvekben is. Például *calatio* (összehívás) az eredeti latin kifejezésből származik. Számunkra,

magyarok számára nem csupán érzelmi, történelmi, néprajzi szempontból, hanem nyelvészeti megközelítés alapján is a *kerecsen* vagy *kerecseny* szó felel meg a karácsony szónak. A régi magyarok karácsonykor, december 25-én tartották a *sólyomröptetést*, azaz *kerecsen röptetést*. A kerecsen jelentése pedig fekete, ami az év legrövidebb, sötét napjára utal, ami után következik a világosság. A *Kerecseny Fényünnep* már az ősmagyarok történetéből ismert.

*Kerecsenysólyom röptetése. A Kerecseny Fényünnep szimbolikája
(forrás:szervető). A tatabányai turul emlékmű*

Vízkereszt, a karácsonyi ünnepkör lezárása 2022-ben a nyugati kereszténységben – mint minden évben –, január 6-ára esik. Azt tudni kell, hogy a Karácsony mindig ugyanazokra a napokra (december 24-25-26. esik, míg a Húsvét úgynevezett mozgó ünnep. A keleti keresztények (ortodoxok), akik maradtak a Julián naptárnál – azaz nem tértek át a Gergely naptárra –, a karácsonyt január 7-én, a vízkeresztet pedig 13 nappal később ünneplik. A Vízkereszt napján a napkeleti bölcsekre, illetve a háromkirályokra emlékezünk, ami az egyház egyik meghatározó ünnepe. Jelentése a víz megszentelésének szertartása, a karácsony időszakának záró napja. (Mára sokaknál már csak annyi maradt meg ebből, hogy ekkor szedik le a karácsonyfát.)

Magyar népi szokások

Kántálás

A *kántálás* olyan rigmusok, versek, jókívánságok előadása a házaknál, amelyek tulajdonképpen adománykérő szövegek. Ezekkel a csoportos falujárásokkal kezdődött az advent. A kántálás kifejezés a leginkább elterjedt, de *angyali vigasság*, *kóringyálás*, *mendikálás*, *pászlizás* néven is ismert. A kántálók korcsoportok szerint járták a falujuk házait. A gyerekek, fiúk és lányok a déli órákban, a fiatalok délután, az idősebbek az esti órákban kezdték el a kántálást, házról házra járva énekeltek, hirdették a jókívánságaikat, amit versek, rigmusok

is kísérték. Az éneket csak akkor kezdték el, ha arra a háziaktól engedélyt kaptak. A legrégebbi dal a *Csordapásztorok...* kezdetű, amit már egy 17. század közepén keletkezett egyházi gyűjteményből ismerünk. A másik legismertebb ének a *Pásztorok keljünk fel...* egy száz évvel későbbi gyűjtésben szerepel. A leggyakrabban a *Mennyből az angyal...* dallama csendült fel. Nagyon változatos volt az erdélyi kántálás, hiszen a székelyek, kalotaszegiek, bukovinaiak, gyimesi népek gazdag hagyományvilága szinte minden faluban más és más volt. Jellemző volt azonban Erdélyben a többnapos tánc, aminek különösen Kalotaszeg falvaiban volt erős hagyománya. A Karácsony ünnepén zajló táncok Aprószentek napjáig tartottak.

Kántálás az ablak előtt a múlt században. A hatvanas években már csak a rokonok, jó barátok, ismerősök házához mentek el a kántálók (forrás: wikipédia).

Kántálók napjainkban, akik a 21. század első éveiben már egyre ritkábban gyakorolták a szép hagyományt

20

rit. sf.

♩ = 160

1. Pa - ra - di - csom - kö - ze - pi - bé

♩ = 144

a - rany - szó - nye - gő - lé - té - rit - vé.

2. Rén - gő - bő - cső - ré - já - ti - vé,

ben - ne - fők - szik - az Úr - Jé - zus.

3. Az Úr - Jé - zus - Is - tén - Fi - ja,

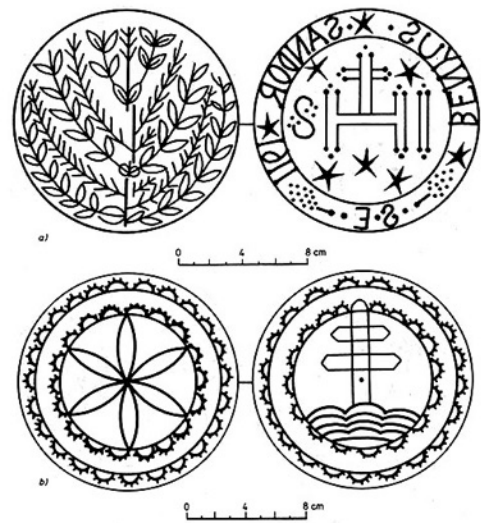
jobb ke - zé - be - a - rany - al - ma.

Az egyik legismertebb kántáló szöveg és kottája. Kántáló gyerekek az óbudai Főtéren Advent idején

Ostyahordás

A magyar nyelvterületen a tanító és felesége, vagy a kántor sütötte meg az ostyákat. Azokat aztán a gyerekek hordták szét a faluban, legtöbb helyen a Karácsony előtti héten. Közben énekeltek, verset mondtak. A kosarat letették a küszöbre, s a háziak az ostyák helyébe adományokat tettek a tanító (a kántor) számára. Az ostyahordás szokása a *Felvidéken* alakult ki, s legtovább az Ipoly menti falvakban, illetve a palócoknál maradt fenn. Az ostyahordásnak is megvoltak a szabályai. Csak annyi ostyát vittek a gyermekküldöttek egy-egy házhoz, amennyien ott éltek, plusz hármat. (Egyet a karácsonyfára, egyet a mestergerendára, egyet pótlásnak, ha eltörne valamelyik.)

*A sárga mellett zöld, piros és fehér színű ostyákat is sütöttek. Sütővas mintái:
Pinc (Nógrád megye, Debrecen (Hajdú megye) Bódi Erzsébet nyomán*

Ostyahordó vers, ami kifejezi az ostyahordás szokásának lényegét:

*Öröm és békesség legyen ura e háznak,/ mit Isten angyala mondván
pásztoroknak,
Én is pásztoroként hozom az ostyákat,/ Fehér ostya jelzi Krisztus tisztaságát,
a zöld szín az ő ártatlanságát,/ Piros, érettünk szent vére hullását,
Sárga, keserű poharát és halálát, /Ezeket mondván, az Urnak nagy hálákat
mondok és boldog ünnepeket kívánok!*

Bölcsőcskzés

A bölcsőjárás vagy bölcsőcskzés a betlehemezés egyik változata, de a kis Jézus bölcsőjét fiatal lányok viszik. A falujáró fiatalok Máriát, Józsefet, a pásztorokat, angyalokat személyesítik meg. Józsefet egy fiú jeleníti meg, az egyetlen, aki részt vehet a lányok között a bölcsőjárásban.

A kevésbé ismer szokást Csurilla Erzsébet elevenítette fel Abaújszinán (ma Szlovákia), de az ország más tájain is ismert. Ő maga a Fertőd szomszédságában fekvő Vitnyéden ismert hagyományt keltette életre Abaújban, ami már ott ennek köszönhetően negyedszázada ismert (forrás: wikipédia)

Szentcsaládjárás

A szálláskeresés, vagy szentcsaládjárás a Karácsony előtti szokások egyike, ami kilenc nappal a születés előtt kezdődik. Ez alatt az idő alatt az egymáshoz közel lakó kilenc család egymást látogatta meg. Elvitték egymáshoz a Szent Család képét, ami előtt imádkoztak, énekeltek.

Száz évvel ezelőtti szobabelső, ami ma már csak a tájházakban, skanzenekben lelhető fel (forrás: wikipédia). Mai, karácsonyi díszekkel ellátott szobabelső

Roráté

Hajnali mise, amit aranyos misének, angyalmisének is neveznek. Jelentése a latin eredetű „harmatozzatok” szóból ered. A *rorátéra* advent első vasárnapjától karácsony első napjáig jártak a falusiak, amit a katolikus templomokban minden nap megtartottak. Erdélyben a mise alatt be kellett zárni minden ólat, istállót, ketrecet, ajtót, ablakot, mert a boszorkányok ekkor ronthatják meg az állatokat, azaz kárt okozhatnak.

Mikulás

A magyar néphagyomány mindig is *Szent Miklós* napját, a *Mikulást* ünnepelte meg december 6-án, soha nem az orosz-szovjet torzítást, a Téliapót. Ez utóbbi csak a Rákosi-Kádár időszakban lett „divat”. A cél az volt, hogy az egyház szerepét és az egész keresztény világban (keleti és nyugati) egyaránt elfogadott és nagy tiszteletnek örvendő Szent Miklós nevét, történetét feledtessék az emberekkel.

Mikulás alakja a Mikulás-járás a 19-20. században még szokás volt a falvakban (forrás: wikipédia). Köpenyes Mikulás napjainkban számos formában megjelenik. A rénszarvasos bábu 2021-ben Balatonalmádiban látható

A *Láncos Mikulás* és koromfekete arcú krampuszokból álló kísérete a láncok csörgetésével, a zajkeltéssel a gonosz szellemeket űzte el a háztól. Ez a Miklós betérve a házba, ijesztő külső megjelenésével, eltorzított hangjával megfenyegette a rossz gyerekeket. Ajándékot is adott, de inkább a virgáccsal történő „verés” jellemezte a Mikulás megjelenését. A virgács használata is ekkor lett használatos. A kisgyerekek féltek, megijedtek tőle, s ezért a 19. század végétől ezt a szokást már tiltották. Helyébe lépett a csak ajándékozó, mosolygó

Mikulás a szép piros, fehér prémes hosszú kabátban. Ez a *Köpenyes Mikulás* először a városokban jelent meg, a falvakban még sokáig maradtak az ijesztgető Mikulás alakok.

Mikulás a mai városi gyerekeknél

Luca nap, lucázás (kotyolás)

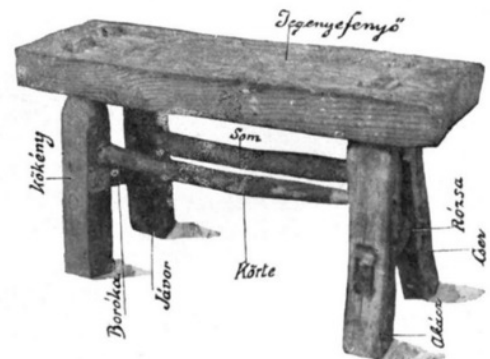
A Luca a téli napforduló napja volt 1582 előtt, míg a Gergely-naptár a Julianus-naptár helyébe nem lépett. Luca napját, december 13-át követte az év leghosszabb éjszakája, amikor Szent Luca átalakult boszorkánnyá. Luca napja a lányok, asszonyok napja volt, s ezen a napon nem volt szabad dolgozniuk, de ez a nap jelentette a tyúkok tojáshozamának szaporítását is. A paraszti világban az ősi hagyományok szinte mindegyike – így a lucázás is – a következő év ételeinek, a húsnak és a búzának az előteremtését szolgálta. Luca napján a fiatal fiúk meglátogatták az ismerős házakat, családokat, s jókívánásaikért cserében adományt vártak a háziaktól. (Ha ezt nem kapták meg, akkor viszont inkább humoros formában, de átkot szórtak a fukar háziakra.)

Számos hagyomány, szokás fűződik a Luca napjához. Ezek közé tartozik a Fény Tündér várása, továbbá a szerelmi jóslatok, mint például a Luca gombóc főzése. Legismertebb szokások a Luca szék készítése, a Luca fokhagymája és a Luca búza. A Luca-tök készítése a Dunántúlon is ismert volt, nem csak az angolszász országokban. Legnagyobb jelentősége, látványos, színes elemekkel kibővített hagyománya a Luca napnak Svédországban van.

Szent Luca ábrázolása a keleti egyházban. Világító Luca-tök, ami az ország déli vidékén terjedt el, aminek ijesztgették a falubelieket

A Luca széket kizárólag csak férfiember faragta, ami tulajdonképpen egy háromlábú alkotmány volt. Luca napján kezdték el a munkát, s minden nap, egészen december 24-éig igazítottak rajta egy kicsit. A 12 nap elteltével – ami egyébként az esztendő 12 hónapját jelentette – a széket magukkal vitték az éjféli misére. Arra felállva, a templomban megláthatták, hogy a faluban ki a boszorkány.

Az ősi pentagramma, magyarul boszorkányszög, aminek varázserőt tulajdonítottak. Ez a szabályos ötszög volt a Luca szék hagyományos alakja, ami az ötágú csillagot adta ki. A Luca széke eredetileg háromlábú volt, de sok helyen készült a képen látható néglábú szék is. A lényeg, hogy elbírja a férfiembert, aki ráállt a székre az éjféli misén (forrás: wikipédia)

A Luca-búza keltetését december 13-án kell elkezdni, amikor búzaszemeket ültettek el egy tálba. A csíráztatás a kályha vagy a kemence közelében történt, hogy meleg helyen legyen. A karácsony napjára kikelt búzával egyrészt a templomi adventi oltárt díszítették, másrészt a ház díszé volt, továbbá a jövő évi termést is „kiolvasták” belőle.

A lányok is követtek egy szokást Luca napján. Gombócot főztek, amelyek mindegyikébe egy-egy falubeli nőtlen férfi nevét rejtették el. Amelyik gombóc

legelsőnek feljött a víz tetejére, az abban elrejtett férfi neve alapján tudták, hogy a lányok közül ki fog a következő esztendőben férjhez menni.

Luca-búza Karácsonykor. Luca-gombócok, melyekben 12 nevet rejtettek el

Betlehemezés

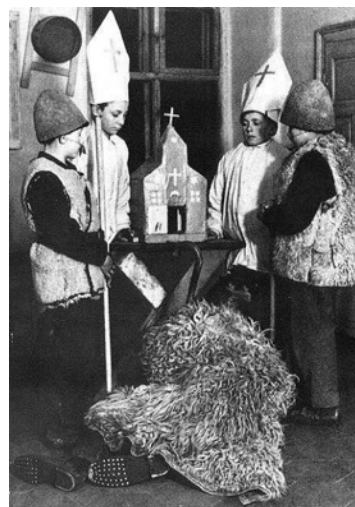
A betlehemezés fejezi ki leginkább a Megváltó születésének misztériumát. Ez a több szereplővel zajló pásztorjáték a Kárpát-medence szinte minden tájegységén ismert volt, ám a legváltozatosabb változatait Erdélyben láthatjuk. A szokás a bibliai Betlehem városáról kapta a nevét. A játék lényege, hogy az angyalok az alvó pásztorokat ébresztgetik, s küldik őket Betlehembe, hogy keressék fel a megszületett Megváltót. A zenés, verses játék végén a pásztorok átadják apró ajándékaikat, elmondják jókívánságaikat.

A Betlehemet a magyarok lakta területeken a Kárpát-medencében szinte minden településen felállítják még ma is

Karácsony napján is a népszokások célja a gonosz, ártó szellemek elűzése zajkeltéssel, állatbőrök, jelmezek, álarcok viselésével. Ekkor kerül sor a betlehemezésre is. Ezt a játékot eredetileg a templomokban, majd később házakhoz járva adták elő a gyerekek. Gyakran állatok is szerepeltek benne, a gyermek Jézust pedig élő kisbabával jelenítették meg. A szereplők – pásztorok,

angyalok, Mária, József – ma is eljátsszák a Jézus születéséről szóló bibliai történetet, majd átadják ajándékaikat, jókívánásaikat. Ezt követően a háziak megvendégelik a betlehemeseket.

A három pásztor kifordított bundában játszotta a szerepét, ami a kis Jézus születésének történetét eleveníti meg. A születés helyét a templom alakú Betlehem jeleníti meg, melyben a Szent Család látható. Iskolai ünnepség az óbudai Béres József Általános Iskolában

Betlehem 2021 advent idején Budapesten, a Szent István Bazilika előtt

Szenteste

A Kárpát-medencében és a világ bármely pontján élő magyarok körében a Karácsony legfontosabb, legmeghittebb napja, eseménye december 24-én, a *Szenteste*. Régen szigorú rend szerint zajlott az ünnepi vacsora, ami magába foglalta az ünnepi asztalra kerülő ételeket és a család tagjainak feladatait. A gazda például kiment az udvarra, s puskával a levegőbe lőtt, hogy elűzze a gonosz, ártó szellemeket. A gazdasszonynak minden ételt az ünnepi asztalra kellett helyeznie, mert a vacsora alatt nem állhatott fel, hogy a következő évben jól tojó tyúkjai legyenek. Ezek a tájegységenként is változó szokások már csak elvétve lelhetők fel a hagyományaikhoz ragaszkodó falvakban. Az asztalra kerülő ételekhez azonban sok helyen, még a városi családok is ragaszkodnak. (Meg kell jegyezni, hogy a legtöbb nyugat-európai országban az ünnepi ebédet vagy vacsorát december 25-én fogyasztják el a családok.)

*Ünnepi karácsonyi asztal a Győr-Moson-Sopron megyei Kapuvárott (wikipédia).
Egy mai karácsonyi asztal Magyarországon*

A világ keresztény kultúrkörében élő népei, ha nem is tartják a régi szokásokat, de Karácsony számukra is a szeretetről, a családi együttlétről szól. Az ajándékot Karácsony napján is nagy izgalommal várják elsősorban a gyerekek, de ezen a napon a család minden tagja kap ajándékot. Sajnos, az ajándékozás a fogyasztói társadalomban az üzlethálózatok legnagyobb bevételét jelenti, amit azok alaposan ki is használnak. A reklámhadjáratok szinte rabul ejtik az emberek többségét, s a szeretet kifejezése sokszor a vásárolt termékekkel azonos, ami eltorzította a karácsonyi misztérium jelentését.

Az amerikai Santa Claus, a coca colás hatást hirdető hóember, rénszarvas, piros szán már a Szent István Bazilika előtti karácsonyi vásáron is helyet kapott

Regölés, énekmondás (december 26.)

Regölő fiúk láncosbottal, furulyával, köcsögdudával járták elsősorban a lányos házakat. A regölés legősibb támaja, amikor a táltosok a csodaszarvas történetét énekelték meg

A regölés az összes hagyomány között feltehetően a legősibb szokás, hiszen elődeink az ősmagyar kultúra énekmondói voltak. A táltosok révületbe esve a mitológiai elemeket idézték vissza, amikor a Csodaszarvast énekelték meg, illetve rigmusokat mondtak. Később Szent István király alakját hasonló módon foglalták énekeikbe. A beköszöntő mindig a „*Kelj fel, gazda, kelj fel, szállott Isten házodra...*” szöveggel kezdődött. Az egyes versszakok után mindig elhangzott a „*Haj regő rejtem, regő-rejtem*” refrén.

A regölés szokása Karácsony második napján kezdődik, amikor az Istvánokat köszöntötték, felidézve Szent István nevét, alakját. A regösök ezt követően Újév naniáig járták a házakat, ahol énekeket, verseket, szedett jókívánságaikat mondtak el

a ház lakóinak. A regölés is, mint a többi karácsonyi ünnepkörbe tartozó szokás a bőséget, a jó termést, a párkeresést szorgalmazta. A jókívánságokért azonban némi adományt vártak el a háziaktól. A regösök is kisebb csoportokba verődve, kucsmában, kifordított bundában keltek útra.

János nap (december 27.)

A *János nap* hagyományosan a *borszentelés* napja. A borszentelést a pap végezte el a templomban, aki december 27-én áldását adta a gazdag szőlőtermésre, illetve a borra. A magyarok a szentelt bornak mágikus erőt tulajdonítottak, amit az emberek és az állatok gyógyítására is használtak. Ennek legismertebb példája, amikor a tokaji aszút a patikákban is lehetett kapni, ahol azt, mint gyógyszert árusították.

*A tokaji bor a borok királya és a királyok bora, amit gyógyításra is alkalmaztak.
A gazdák a szentelt borból öntöttek a pincében tárolt boroshordókba, hogy
azokba is átszálljon az áldás*

Aprószentek napja (december 28.)

Az *aprószentek napja* Heródes király vérengzésére emlékeztet. A kis Jézus születésének híre eljutott a zsidók királyának fülébe is, aki félve, hogy a Megváltó az ő hatalmára fog törni, országában lemészároltatott minden két év alatti kisfiút. A Szent Család azonban Egyiptomba menekült, így Jézus, Mária és József életben maradt. A december 28-án tartott ünnepnapon a kis mártírokra emlékeznek, rájuk az aprószentekre. (Az aprószentek hiteles történetéről Máté evangéliumában olvashatunk.)

Aprószentek ábrázolása Giotto di Bondone festményén és gyermekrajzon

Az aprószentek napja Európa számos országában ismert és gyakorolt szokás, amit a vesszőzés fejez ki. Magyarországon minden tájegységén ismert, amit a korbácsolás, más néven suprikálás, odoricolás, csapulás szavakkal is kifejeznek. Ennek során a fiúk házról házra jártak, s miközben számos jókívánságokat, mondókákat adtak elő, megvesszőzték a lányokat. Eredetileg a fiúkat vesszőzték meg, ami a betlehemi fiúgyermekek vértanúságára utal. A lányok vesszőzését azzal magyarázzák, hogy az az igazságosság jegyében történik. A vesszőzéssel azonban a gyermekek egészségéről gondoskodtak.

A nap másik, kevésbé ismert hagyománya a mustármaghintés, ami szintén Máté evangéliumában fordul elő. Tanúsága, hogy a mustármag a legkisebb mag, mégis nagy fává nőhet, ami a madarak fészkelőhelye. A növekedés a gyermekek fejlődését, Isten országának növekedését példázza.

Szilveszter és Újév

Szilveszter, amit az év utolsó napján, december 31-én a Karácsonyt követő hetedik napon tartunk, az *Újév* előestéje. Nevét Szilveszter pápától eredeztetjük, aki 314-335 között töltötte be hivatását. A legtöbb országban az év utolsó napját nagy vigasságok, evés, ivás, tűzijáték kíséri. Bár Magyarországon a Szilveszter nem munkaszüneti nap, de ez a hangulaton, a készülődésen nem érzékelhető. Szilveszter a templomokban és a családoknál is a virrasztás éjszakája, így várakoznak a következő esztendőre.

Szilveszter az 1582-ben bevezetett Gergely-naptár után lett az év utolsó napja

Szilveszter a keresztény kultúrkör országain kívül is elfogadott, gyakorlatilag az egész világon az év utolsó napja. Még akkor is, ha nem is ugyanazt értik alatta, mint például mi, magyarok. A Szilveszter is a zajos mulatságok közé tartozik, ami a zajkeltéssel a gonosz szellemeket űzi el, mint számos más szokás.

Kereplő

*Az Erdélyben élő magyarok kétszer is megünneplik az Újév kezdetét. Először a román idő szerint, majd egy óra elteltével a magyar éjjél percében lobbannak fel az új esztendőt köszöntő lángok, amit sűrű ostopattogtatás kísér
Zajkeltő kereplő, illetve az Újév jelképe, a szerencsepatkó*

Vízkereszt

A *Vízkereszt*, mint korábban említettük, a karácsonyi ünnepkört január 6-án lezáró esemény. Magyarországon a vízkereszt kifejezés a víz – mint az élet egyik legfontosabb eleme – megszenteléséből ered. Három jelentése van, amelyek az Evangéliumban olvashatók.

Máté evangéliuma szerint a vízkereszt első jelentése a háromkirályok, illetve a napkeleti bölcsek érkezése Betlehembe, a kis Jézushoz, akinek aranyat, tömjént és mirhát ajándékoztak. A mágusnak is nevezett három bölcs – Gáspár, Menyhért és Boldizsár – hálás témája évszázadok óta a festőművészeknek, a templomi ábrázolásoknak.

A ravennai Szent Apollinare bazilika 6. századi mozaikképe azért érdemel külön figyelmet, mert a háromkirályok egyértelműen három parthus fejedelmet ábrázolnak. Ez azt az elméletet támasztja alá, amely szerint Jézus nem zsidó származású volt. A Pécsi Székesegyház 12. századi domborműve a háromkirályok hódolatát ábrázolja (forrás: pecsiegyhazmegye.hu)

A vízkereszt másik evangéliumi jelentése, amikor János – aki egyébként Jézus unokatestvére volt – a Jordán folyó vizében megkeresztelte Jézust. A Megváltó ekkor kezdte el a tanításait, amit három éven át, keresztre feszítéséig cselekedett. A jelenet nem kevesebbet ábrázol, mint a keresztény vallás megteremtésének kezdetét.

Keresztelő Szent János megkereszteli a 30 éves Jézust a Jordán vizében, miközben azt mondja, hogy „Én csak vízzel keresztelek...” Jézus ekkor kezdte el a tanítását (forrás: History.com)

A vízkereszt harmadik jelentése, amikor Jézus a kánai menyegzőn a vizet borra változtatta. Ez volt az első csodatétele, amit édesanyja, Mária kérésére tett meg. A vízszentelést a későbbiekben, amikor ahhoz már számos szokás kapcsolódott, összekötötték a házszennteléssel.

A kép azt a jelenetet ábrázolja, amikor a szolgák az üres korsókba vizet öntenek, amit Jézus borra változtat

A vízkereszthez számos népi szokás tartozik, ami aztán megnyitja a farsangi időszakot. Például szentelt vízzel meghintenek mindent, ami az étellel kapcsolatban áll. A házat, az állatokat, a termőföldet. Vizet tettek az újszülött fürdővizébe, a házakra felírták a G,M,B (Gáspár, Menyhért, Boldizsár)

(Folytatjuk)

Bánhegyi Ferenc